

สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลวิชาศิลปศึกษา

สื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาในแต่ละสมัย

ก. สื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา พ.ศ.2435 ถึง พ.ศ.2451

ในระยะแรกของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ได้รับความสนใจน้อยมาก ปรากฏว่ามีวิชาศิลปศึกษาอยู่ในหลักสูตร พ.ศ.2435 เพียงวิชาเดียวคือ "วิชาการเขียนรูปภาพ" (ลัดดา สุวรรณกุล 2518 : 38) แต่ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีสอนและอุปกรณ์ที่ใช้ และเมื่อประกาศใช้หลักสูตร พ.ศ.2438 และหลักสูตร พ.ศ.2448 ก็ไม่มีวิชาเกี่ยวกับศิลปศึกษา จึงไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาในช่วงนี้

ข. สื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา พ.ศ.2452 ถึง พ.ศ.2490

เมื่อศิลปศึกษากลับเข้ามาเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2452 แนวการสอนที่ปรากฏคือเน้นฝีมือการวาดภาพโดยให้เลียนแบบจากของจริง ดังข้อความที่มีในหลักสูตร พ.ศ.2452 ว่า "...การวาดเขียนเป็นหนทางฝึกหัดความสังเกตอย่างนี้ได้ดี ก็เป็นการปลุกความรักงามและรักความสะอาดและระเบียบเรียบร้อยด้วย ยังมีประโยชน์คือ อาจแสดงถึงความนึกถึงเป็นรูปให้เห็นได้คล้ายความเป็นคนว่า เขียนอย่างไรให้เขาทำตามประสงค์ตนก็ได้ และให้ถ่ายสิ่งที่ได้เห็นไว้เป็นรูปก็ได้..." (กรมศึกษาธิการ 2452 : 11) สื่อการเรียนการสอนที่กล่าวถึงในหลักสูตรนี้ได้แก่ พู่กัน น้ำหมึก สีน้ำ ดินสอ กระดาษ และของจริงต่าง ๆ เช่น ใบไม้ เครื่องเตา เป็นต้น (กรมศึกษาธิการ 2452 : 12)

พ.ศ.2456 มีการประกาศใช้หลักสูตรใหม่ สื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่ปรากฏเพิ่มเติมจากเดิม ได้แก่ ภาพตัวอย่าง ดังปรากฏในข้อความรายการสอนของหลักสูตร พ.ศ.2456 ว่า "หัดเขียนจากแบบและของจริงให้เหมาะแก่ความถนัดของเด็ก และให้หยากขึ้นเป็นลำดับ" (กรมวิชาการ 2504 : 178) ภาพตัวอย่างหรือแบบดังกล่าวนี้

หมายถึง ภาพที่ครูวาดให้นักเรียนดูบนกระดานดำ หรือตัวอย่างในสมุดแบบฝึกหัด วาดเขียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้สำนักพิมพ์ต่าง ๆ จัดทำ ดังปรากฏใน ข้อความวิีสอนของประมวลการสอน พ.ศ.2465 สำหรับสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ว่า "ให้ศิการางขนาด 1 นิ้วฟุต บนกระดานดำเพื่อบรรจุแบบให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง ถ้าจัดให้เด็กมีสมุดวาดเขียนโค่หัวทุกคนก็ไม่ต้องเขียนบนกระดานดำ..."

(กรมคำร 2465 : 29) นอกจากภาพตัวอย่างของครูแล้ว ในหนังสือคู่มือครู พ.ศ. 2478 ของกระทรวงธรรมการโค่กล่าวถึงสิ่งของและภาพตัวอย่างของศิลปิน ที่มีชื่อเสียง เช่น หนังสือนั่งถือต่าง ๆ รูปโปสเตอร์ โปสเตอร์ ปฏิทิน เครื่องฉายครวม ภาพแทรกหนังสือ (เช่น ภาพคลกและภาพล้อ) ฯลฯ และยัง แนะนำว่าควรจัดให้มีห้องสำหรับสอนศิลปะโค่โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการเก็บสะสม วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับทำงานศิลปะ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ควรจัดให้สวยงามตามหลักของศิลปะเพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน และควรมีการ พานักเรียนออกไปทัศนศึกษานอกสถานที่ สื่อการเรียนการสอนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โค่แก่ วัสดุและลักษณะหาที่ในการแสดงออกของครู เช่น การพูดจาที่ไพเราะ อ่อนหวาน ความเอาใจใส่ในความสนใจและความต้องการของนักเรียน การ ชื่นำให้นักเรียนสังเกตถึงความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ การให้กำลังใจในการสร้าง งานศิลปะ ไม่ตำหนิจนนักเรียนหมกกำลังใจ ฯลฯ วัสดุอุปกรณ์ที่นักเรียนใช้ในการ สร้างงานศิลปะ โค่แก่ คินสอดสี คินสอดดำ (คินสอด HB คินสอด B B B B) ยางลบ มีคัมเล็ก ๆ กรรไกร กระดานชนวน กาว แป้งเปียก ขอล็คสี สมุดแบบฝึกหัดวาดภาพ เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ ไม้ ไม้หญ้า กลีบดอกไม้ เมล็ดพืช ขนนก เกล็ดปลา เปลือกหอย ปีกผีเสื้อ และแมลง กลุ่มไหม กรวดทราย ขันกระเบื้องแตก ฯลฯ (กองวิชาการ 2478 : 6-17)

พ.ศ. 2480 มีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับใหม่ สื่อการเรียน การสอนศิลปะศึกษาที่ปรากฏเพิ่มเติมจากเดิมโค่แก่ สมุดตาราง กระดานชนวนที่ศิการางไว้แล้ว วัสดุอุปกรณ์สำหรับนักเรียนใช้ในการทำงานศิลปะที่เพิ่มเติมขึ้น โค่แก่ ไม้บรรทัด กระดาษ

ชนิดไม่มีเส้นสำหรับวาดภาพ สีแท่ง สีเครยง (กระทรวงธรรมการ 2480 : 117 - 118) สื่อการเรียนการสอนที่สำคัญของครู ได้แก่ ภาพตัวอย่างที่ครูวาดหรือประดิษฐ์ขึ้น ทั้งปรากฏข้อความในหลักสูตรมัธยมปีที่ 1-2-3 พิเศษ สำหรับฝึกหัดครูที่จะเป็นครูประชาบาลว่า "ก่อนที่จะเขียนภาพสำหรับชั้นต่าง ๆ ครูควรเข้าใจจุดประสงค์เสียก่อน แล้วจึงประดิษฐ์ภาพให้ไ้ความจุดประสงค์ด้วย ภาพของครูเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานถาวรต่อไปควรลงเส้นหมึกจินตนา..." (กระทรวงธรรมการ 2483 : 14)

ค. สื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา พ.ศ. 2491 ถึง พ.ศ. 2502

หลังจาก พ.ศ. 2490 แล้ว พัฒนาการของโสคัตศนุปรภณ์โดยทั่วไปเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก เริ่มมีการนำสื่อการเรียนการสอนที่พัฒนาจากผลิตผลทางค่านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมที่ผลิตในต่างประเทศมาใช้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (อรุณี สติยภัทาคีฎ 2525 : 100) แต่สำหรับวิชาศิลปศึกษาแล้ว สื่อการเรียนการสอนของครูและวัสดุอุปกรณ์สำหรับนักเรียนที่จะใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปศึกษานั้น อาจกล่าวได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก สื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ที่เพิ่มจากเดิมได้แก่ สีน้ำ กระจกสี (กระทรวงศึกษาธิการ 2498 : 61 - 63)

ง. สื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา พ.ศ. 2503 ถึง พ.ศ. 2526

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 มีจุดมุ่งหมายและแนวการสอนศิลปศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างเสรีตามความคิด จินตนาการ และประสบการณ์ มุ่งส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการจัดการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษาฉบับนี้ สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาไปตามที่คาดหวังไว้รองลงมาจากตัวครูก็คือ สื่อการเรียนการสอน เพราะเด็กจะแสดงออกจากสิ่งที่เขาเรียนรู้และสนใจ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำอนุสารประกอบหลักสูตรในวิชาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้ส่วน

ภูมิภาคนำไปจัดทำประมวลการสอนในแต่ละท้องถิ่น อนุสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 สำหรับวิชาการเขียนภาพและระบายสีมี 2 ชุด ชุดที่ 1 ใ้ประกอบ หลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 4) ส่วนชุดที่ 2 ใ้ประกอบ หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึง 7) อนุสารทั้ง 2 ชุดนี้ ใ้เสนอแนะสื่อการเรียนการสอนสำหรับครูและวัสดุอุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ ที่ จำเป็นต้องใ้ใช้ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาค้างนี้

อุปกรณ์การเรียนการเขียนภาพและระบายสีสำหรับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 4)

1. แฟ้มครู สำหรับรวบรวมสะสมภาพต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาพสีและขาวดำ เช่น ภาพทิวทัศน์ สถาปน์ ภาพสัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า ดอกไม้ ภาพเครื่องใช้ เกี่ยวข้องกับชีวิตและเกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่นักเรียนกำลังเรียน ภาพยานพาหนะทางบกทางน้ำ ภาพโฆษณา ฯลฯ
2. ภาพในห้องเรียน จัดหารูปภาพต่าง ๆ อย่างข้อหนึ่ง ที่มีขนาดใหญ่พอที่จะติดบนที่ติดภาพ ใ้เด็กดูใ้ทั่วถึงกัน ประกอบควยคำอธิบายใ้ภาพสั้น ๆ และชัดเจน
3. สมุดภาพและแผ่นภาพสำหรับระบายสี
เป็นภาพเสนหายา ๆ ง่าย ๆ มีแต่เส้นสำคัญ ๆ ไม่มีสี เช่น ภาพสัตว์ ภาพคน บ้านเรือน ทิวทัศน์ ยานพาหนะ ฯลฯ
4. กระดาษวาดเขียน
กระดาษขาว กระดาษห่อของแผ่นใหญ่ (สีน้ำตาลหรือสีขาว) กระดาษหนังสือพิมพ์เก่า ๆ
5. พกััน
ขนาดเล็กใหญ่สำหรับสีน้ำ ขนาดเล็กใหญ่ แบนสำหรับสีฝุ่น
6. กระดาษแก้ว
ทั้งชนิดขุ่นและใส หนาและบาง
7. กระดานค่านักเรียนและที่ปักภาพ
นอกจากกระดานค่านักเรียนแล้วควมมีกระดานค่านักเรียนเพื่อฝึกหัดเขียนภาพควยสอดค คัดใ้โตกระดานค่านักเรียน สูงต่ำพอเหมาะกะบวัยเด็ก ขนาดกว้างประมาณ $1\frac{1}{2}$ หรือ 2 ฟุต ที่ปักภาพ ใ้คข้างกระดานค่านักเรียนและรอบห้องเรียน สูงเหนือกระดานค่านักเรียน เว้นตอนของประตูและหน้าต่าง
8. ตุหรือขุ่นวางเครื่องอุปกรณ์
ที่คคั้งใ้ที่ปักภาพบางตอน เช่น ทามมุ่มห้อง หรือตอนใ้คตอนหนึ่งแล้วแต่ความเหมาะสม สูงพอเหมาะกะบขนาดและวัยของเด็ก

9. สี
 สีเป็นอุปกรณ์สำคัญยิ่งในการสอนศิลปะเขียนภาพสีต่าง ๆ แยก
 เป็นประเภทดังนี้
1. สีน้ำ บรรจุในหลอดตะกั่ว และเป็นแท่งแบนๆ ใ้กล่องมีหลายสี
  2. กีนสอดสี ชนิดซี่มีง แท่งยาวหุ้มกระดาษ บรรจุหลอดมีหลายสี
  3. กีนสอดสี (Crayons) เนื้ออ่อน แท่งยาวหุ้มไม้ บรรจุหลอด
 มีหลายสี
  4. กีนสอดสี(ละลายน้ำได้) แท่งยาวหุ้มไม้บรรจุหลอดมีหลายสี
  5. ขอลคสี ชนิดแท่งบรรจุหลอดมีหลายสีและเป็นแท่งเหมือนขอลคขาว
 ของครู
  6. สีฝุ่น เป็นผงสีต่าง ๆ
  7. สีพิเศษ เขียนภาพควยนิ้วมือ มือ ฯลฯ ไร้สีฝุ่นสีใดสีหนึ่งผสมกับ
 แป้งเปียก กวนแป้งให้ละเอียดใส่สีคนให้เข้ากันอย่าให้เหนียวมากนัก
 ส่วนผสม 1) แป้งซักผ้า
 สีฝุ่น
 สบู่ชนิดเกล็ดหรือผง
 แป้งเค้ก (Talcum)
 น้ำสะอาด
  - 2) แป้งซักผ้า
 สีฝุ่น
 น้ำสะอาด
  8. สียอมผง เป็นผงสีต่าง ๆ บรรจุของหรือขวด
  9. สีชวค (สี Show Card หรือสี Pester) คล้ายสีฝุ่นเนื้อ
 ละเอียกผสมเป็นครีม มีหลายสีบรรจุขวด
  10. สีน้ำมัน มีสองชนิดคือ ผสมน้ำมันไว้เสร็จ บรรจุกระป๋อง มีหลายสี
 ชนิดบรรจุหลอดตะกั่ว เป็นครีมข้น เวลาใช้ต้องผสมกับน้ำมันผสมสี(น้ำมันลินสีด)
 และน้ำมันสนเล็กน้อย
  11. สีที่ใ้จากวัสดุธรรมชาติ เช่น สีแดง ทำจากดินแดง ชาดุก้อน
 คนผง สีน้ำเงิน ทำจาก คนคราม สีเหลือง ทำจาก รงทอง(ยางไม้)
 กินเหลือง สีเขียว ทำจาก รงกา(ยางไม้) สีดำ ทำจาก เขม่า สีขาว ทำจาก
 กินขาว ฯลฯ

(กรมวิชาการ 2504 : 4-15)

อุปกรณ์การเรียนเขียนภาพสำหรับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึง 7) มีสิ่งจำเป็นดังต่อไปนี้

สมุดวาดเขียน (เล่ม) 1 เล่ม
ดินสอค่าขนาด เอช.บี. (ไม่แข็งหรืออ่อนเกินไป)

ยางลบชนิดอ่อน

ไม้บรรทัด วูเวียน ไม้ฉาก

สีน้ำ (แมสสี น้ำเงิน , แดง เหลือง) ชนิดหลอดหรือกล่อง

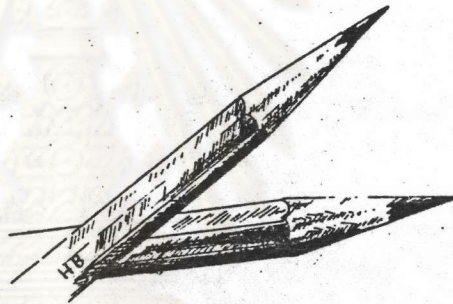
จวนผสมสี แบ่งเป็นช่อง ๆ ทำควยพลาสติก

แก้วน้ำพลาสติกหรืออะลูมิเนียม

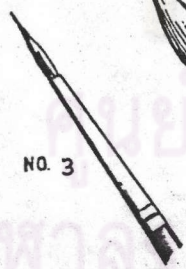
พู่กันสีน้ำตามขนาดต่าง ๆ 4 อัน เบอร์ 3, 6, 10 และพู่กันชนิดแบน $\frac{1}{2}$ นิ้ว พู่กันเบอร์ 3 ใช้สำหรับทิวทัศน์ เบอร์ 6 สำหรับระบายลงพื้นในทีเล็ก ๆ เบอร์ 10 ระบายในเนื้อที่กว้าง ๆ หรือใช้ในงานทั่วไป พู่กันแบนขนาด $\frac{1}{2}$ นิ้ว ใช้ระบายสีน้ำ สีฝุ่น สีโปสเตอร์ในเนื้อที่กว้าง ๆ หรือตกแต่งปลายไม้สนกรรมต่าง ๆ

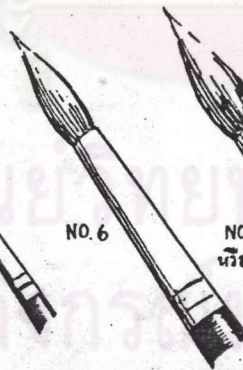
เหล้าไม้ถก

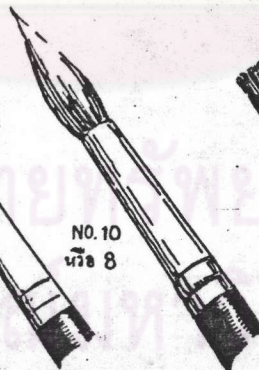
เหล้าถก

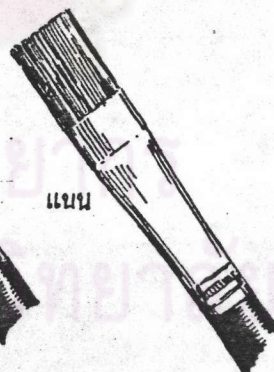
NO. 3

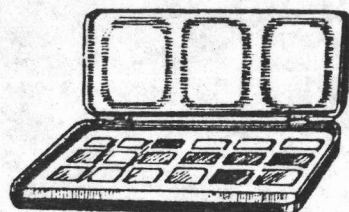
NO. 6

NO. 10
หรือ 8

แปรง

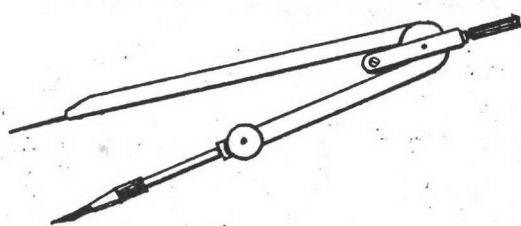

สีกล่อง

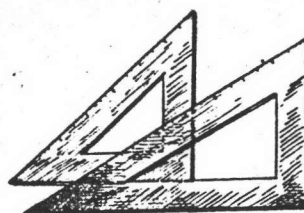

สีหลอด

วงเวียน

ไม้ฉาก

นอกจากสีน้ำอันจำเป็นใช้ในการเขียนภาพระบายสีแล้วยังมีสีชนิดอื่น ๆ อีก เช่นดินสอสี (Crayons) ดินสอสีเทียน (Wax Crayons) ดินสอสีถ่านแท่ง หรือผง (Carbon Powder) สีฝุ่น (Powder Paints) สีโปสเตอร์ สีย้อมผาชนิดเป็นของหริอชวคและสีชอลค สีที่กล่าวนี้ช่วยในการเขียนภาพระบายสี ในกิจกรรมต่าง ๆ ปาอนที่ศึนกรรมเขียนลวดลายประกอบารตกแต่งห้องเรียน ทัว ๆ ไป สีย้อมผาเหมาะในการพสีทำภาพสแตนด์ลิต และกลวิธีต่าง ๆ กัน เช่น เท หยค พรหม ฯลฯ

(กรมวิชาการ 2504 : 1-3)

ถึงแม้ว่ากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจะพยายามเสนอแนะสื่อการเรียน การสอนไว้ในอนุสารประกอบหลักสูตรวิชาการเขียนภาพและระบายสี วิชาชั้นรองและ คนตรี วิชาศิลปะปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางให้ส่วนภูมิภาคนำไปจัดทำประมวลการสอนใน ห้องถิ่นของตน และเป็นแนวทางสำหรับครูที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่จากการวิจัยของอารี สายธร (2507 : 42-50) เรื่อง "ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับหลักสูตรทั่วไปชั้นประถมศึกษา 1 พุทธศักราช 2503" พบว่า ครูส่วนใหญ่ (54 % จาก 98 คน) ไม่เห็นควยที่หลักสูตรกำหนดให้เรียนวิชาชั้นรองและคนตรี ศิลปะปฏิบัติ ในหมวดศิลปศึกษาและพบว่าครูส่วนใหญ่ (58 % จาก 98 คน) สอน วิชาต่าง ๆ ไม่ครบเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนดให้ วิชาที่ครูสอนน้อยที่สุดคือ วิชาใน หมวดศิลปศึกษา

จากสภาพปัญหาคังกล่าวข้างต้น ทำให้คาดคะเนได้ว่าครูคงจะใช้สื่อการเรียน การสอนน้อยมากในหมวดวิชาศิลปะศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรศักดิ์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ์ (2516 : 85-107) เรื่อง "การศึกษาสถานภาพเกี่ยวกับการผลิต และการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ของครูสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ที่มีประถมศึกษา ตอนปลายสังกัดกองการบริหารสวนจังหวัดราชบุรี จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2516"

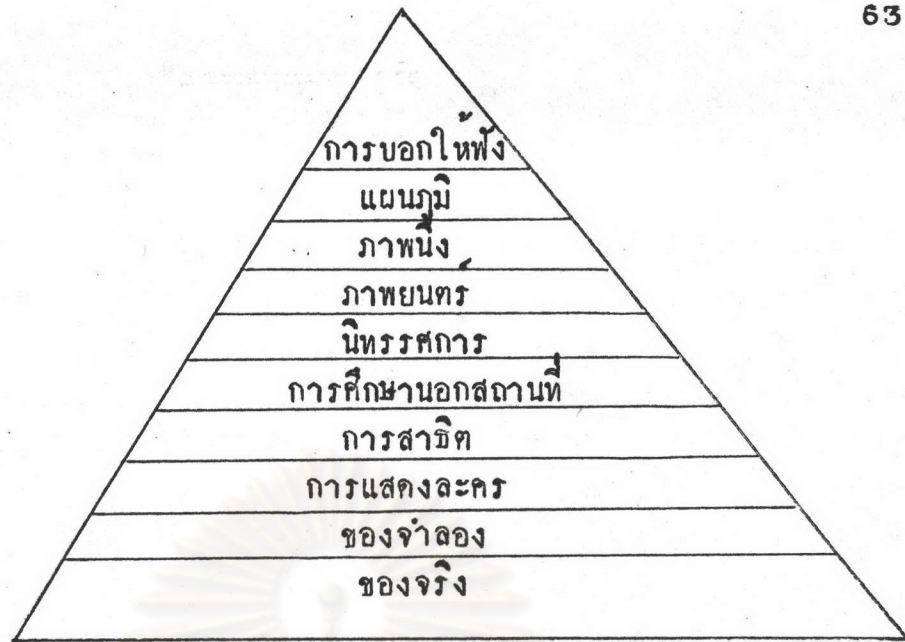

ที่พบว่า วิชาที่ครูในระดับประถมศึกษาใช้สื่อการสอนน้อยที่สุด และแทบจะไม่มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนเลยก็คือ วิชาในหมวดศิลปศึกษา ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของวิชาในหมวดศิลปศึกษาไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นักวิชาการทางศิลปศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีข้อเขียนที่เสนอแนะสื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ รวมทั้งวิธีการนำสื่อไปใช้ไว้ในหนังสือที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ครูนำไปประยุกต์ใช้ เช่น พิณิจ ภวังคะรัต (2501 : 215-216) กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนวิชาในหมวดศิลปศึกษาที่ครูควรมีไว้ประจำห้องดังนี้

1. ขนหยั่งสำหรับเขียนภาพ อย่างน้อย 2-3 อัน
2. โตะสำหรับทำการ์ตูนมือ เช่น โตะท่วงท่างางไม้เตี้ย ๆ 1 โตะ
3. เสื้อเชิ้ตผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่แล้ว สำหรับใหญ่เกินไป กลับขวงหน้าเป็นข้างหลัง ไซ้แทนผากันเปื้อน เพื่อป้องกันเสื้อผ้าของลูกมิให้เปื้อน
4. กระจกหนังสือพิมพ์เก่า ๆ หรือผ้าน้ำมันสำหรับปูโตะเพื่อกันเปื้อน
5. สีฝุ่นหรือสีโปสเตอร์
6. พู่กันขนาดใหญ่, ขนาดเล็ก
7. กระจกขาวอย่างบาง หรือกระจกหนังสือพิมพ์ กระจกสี กระจกแข็ง
8. มีด กรรไกร ค้อน คีม เลื่อย เข็ม
9. คินสอ คินสอแคระยง ขอลคสี
10. กาวหรือแปงเปียก

หวน พิณพิณฑ์ (2508 : 452-471) ได้เสนอแนะเรื่องสื่อการเรียนการสอนโดยชี้แจงให้ครูเข้าใจถึง "กรวยประสบการณ์" ซึ่งแสดงให้เห็นการใช้สื่อที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อาจมากไปหาน้อย โดยเริ่มจากของจริงไปจนถึงการบอกให้ฟัง ดังนี้

"กรวยประสบการณ์"

1. ของจริง สำหรับของจริงที่จะนำมาให้นักเรียนดูเพื่อเป็นประสบการณ์ ให้นักเรียนสร้างสรรค์ศิลปะนี้มีหลายประเภท เช่น ภาพของศิลปินผู้มีชื่อเสียง ผลไม้ ดอกไม้ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานศิลปะประเภททุกกัน สี กระจกษา เป็นต้น
2. ของจำลอง เช่นภาพถ่ายผลงานของศิลปินผู้มีชื่อเสียง หุ่นจำลอง พระพุทธรูป หุ่นจำลองรูปปั้นที่มีชื่อเสียงของต่างประเทศ หุ่นจำลองผลไม้ เป็นต้น
3. นาฏการหรือการแสดงละคร เช่น การพานักเรียนไปดูละครแล้วนำประสบการณ์ที่ได้รับมาเขียนเป็นภาพ หรือการพานักเรียนไปดูการเขียนภาพที่โรงเรียนเพาะช่าง มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นต้น
4. การสาธิต หมายถึงการแสดงวิธีการบางอย่างให้นักเรียนดู แต่มิใช่ การเขียนภาพให้นักเรียนลอกตาม เช่น เทคนิคในการเขียนภาพด้วยนิ้วมือ ครูต้องสาธิต การใช้นิ้วมือฝ่ามือเขียนภาพให้นักเรียนดูเพื่อนักเรียนจะได้รู้วิธีการ แล้วให้อิสระนักเรียน ในการเขียนภาพตามที่เขาคองการควยเทคนิคที่ครูสาธิตให้ดู เป็นต้น และครูต้องสาธิต การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานศิลปะ เช่น ล้างพู่กัน เก็บพู่กัน ลับมีด ราวา เป็นต้น
5. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้นักเรียนได้สัมผัสกับสิ่งแปลกใหม่ที่ตนไม่เคยพบเห็น แล้วนำกลับมาเขียนภาพหรือสร้างสรรค์งานศิลปะ

(เหมือนกับส่วนท้ายของข้อ 3 : ผู้วิจัย)

6. การจักนิทรรศการ ครูอาจทำได้ 2 วิธี คือ 1) ครูกับนักเรียน ร่วมกันจักนิทรรศการแสดงผลงานทางศิลปศึกษาที่โรงเรียน 2) ครูพานักเรียนไป จักนิทรรศการแสดงผลงานทางศิลปศึกษาที่สถาบันหรือโรงเรียนอื่น ๆ จักขึ้น

7. ภาพยนตร์ ในที่นี้ขอกล่าวรวมไปถึงโทรทัศน์ด้วย สื่อการเรียนการสอน ทั้ง 2 ชนิดนี้ ให้คุณค่าแก่นักเรียนคล้ายรูปแบบเดียวกัน คือนักเรียนจะเห็นภาพของสิ่งต่าง ๆ ทั้งบุคคล สถานที่และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เคลื่อนไหวเหมือนกับเกิดเหตุการณ์เหล่านั้นจริง ๆ เป็นสิ่งเร้าความสนใจนักเรียน และช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ

8. ภาพนิ่ง (หมายถึง สไลด์และฟิล์มสตริป) เป็นภาพนิ่งที่ไม่เคลื่อนไหวเหมือนภาพยนตร์ ต้องใช้กับเครื่องฉาย ครูสามารถจัดทำสื่อการเรียนการสอนชนิดนี้ได้เอง โดยการเตรียมเนื้อหาที่ต้องการให้นักเรียนทราบ เช่น ขั้นตอนการปั้นด้วยกระดาษ ขั้นตอนการเขียนภาพด้วยสีเทียน แล้วถ่ายภาพไว้เป็นชุด ๆ เมื่อต้องการใช้ก็นำมาฉายให้นักเรียนดู

9. แผนภูมิ สื่อการเรียนการสอนประเภทนี้เป็นสื่อที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนไค่น้อย เพราะเป็นเพียงภาพที่มีข้อความประกอบด้วย เช่น แผนภูมิแสดงการล้างฟุ้งกันที่ถูกต้อง หรือวิธีเขียนภาพด้วยนิ้วมือ เป็นต้น

10. การบอกให้ฟัง เป็นสื่อการเรียนการสอนประเภทสุดท้ายที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนไค่น้อยที่สุด เพราะการบอกให้ฟัง หมายถึง เมื่อครูต้องการให้นักเรียนทราบอะไรก็บอกให้ฟังตรง ๆ ไม่มีอะไรมาแสดงให้ดู จึงไค่น้อยที่สุด

ใน พ.ศ. 2521 มีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาใหม่ ไค่นักหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งจัดหมวดหมู่วิชาใหม่ วิชาศิลปศึกษา กลายเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่เน้นทั้งความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนปฏิบัติเป็นรายบุคคลหรือเป็นหมู่คณะ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม รสนิยม สุขภาพอนามัย และสร้างนิสัยอันดีงาม ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาต่าง ๆ 5 วิชา คือ จริยศึกษา

พลศึกษา ศิลปศึกษา คนตรีและนาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย แต่ละวิชาเน้นการปฏิบัติอย่างเดียวกัน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 จะแตกต่างกันเพียงขั้นตอนของทักษะในการปฏิบัติที่ยากง่ายกว่ากันเท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : 7) เพื่อช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมศิลปศึกษาที่จัดไว้ในหลักสูตรจึงมีมากมายและกว้างขวาง ซึ่งประกอบควยเนื้อหาและกิจกรรมศิลปศึกษาที่สำคัญ ๆ ดังนี้

ก. การเขียนภาพระบายสี

1. การลากเส้นตามความเคลื่อนไหวและการรับรู้อย่างง่าย ๆ เป็นการฝึกความพยามของนักเรียนในการจับเครื่องมือที่ลากเส้นไปตามทิศทางที่ตองการได้อย่างคล่องแคล่ว ทั้งเส้นตรงและเส้นโค้ง
2. การรู้จักบังคับมือในการระบายสี ให้เป็นไปตามสีลวดและจังหวะเมื่อลากเส้นต่าง ๆ ตามตองการโดยถูกต้อง แลวให้ทดลองนำสีชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ระบายภาพลงไปในช่วงว่างต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยไม่ให้ล้เส้นหรือของว่างที่มีอยู่นั้น
3. การเขียนภาพและการระบายสี เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ จากประสบการณ์และนิทาน เมื่อดานกิจกรรม 1,2 แลว ก็ให้นำประสบการณ์ทั้ง 2 มาใช้โดยการนำเอาวิธีการ 1,2 มาประกอบการเขียนภาพ

ข. การปั้น

1. การปั้นรูปทรงแบบง่าย ๆ เช่น ผลไม้ คน สัตว์ สิ่งของโดยใช้ดินเหนียว ดินน้ำมัน กระจกหรือวัสดุอื่นที่เปลี่ยนรูปทรงได้ เป็นการเตรียมดินเหนียวให้ไค้พร้อมที่จะปั้นเป็นรูปทรงไค้
2. การสร้างรูปแบบอิสระ รูปแบบเรขาคณิต และรูปแบบธรรมชาติ เป็นการปั้นควยวิธีเส้น วิธีแผน และวิธีอิสระ เพื่อให้รูปแบบชนิดต่าง ๆ ตามตองการเพื่อให้ไค้ลักษณะนิสัยในการรักษารวมชาติ และแยกรูปต่าง ๆ ไค้ควยตนเอง

ค. การพิมพ์

การพิมพ์ควยวัสดุต่าง ๆ โดยใช้ผลไม้ เชือก ภูเขา เป็นแม่พิมพ์ ๆ ภาพเป็นการเลือกวัสดุที่มีอยู่รอบตัวเรานำมาเป็นแม่พิมพ์ ให้เด็กเรียนรู้เลือกเลือกพิมพ์ความอ่อน เช่น เชือกค้ายพอกทำเป็นแม่พิมพ์ ทาสีให้ทั่วเชือก แลวชกเป็นแบบต่าง ๆ ตามตองการ นำกระจกที่จะพิมพ์บนเชือกที่ชกคิแล้ว กดให้ทั่วบริเวณแลวยกกระจกขึ้นก็จะไค้ภาพตามตองการเป็นตน

ง. งานจักออดแบบและสร้างสรุคจากวัสดุต่าง ๆ

เป็นงานที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ไค้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการเลือกวัสดุ การใช้เครื่องมือ ตลอดจนทั้งเทคนิคในการสร้าง เช่น การนำเชือก

มาตรฐานหรือการใช้กาชชนิดต่าง ๆ อย่างไม่ได้จากธรรมชาติ ฯลฯ

1. การทึบ ตัด ฉีกกระดาษเป็นรูปแบบ 2 มิติ หรือ 3 มิติ เช่น การสร้างกลอง ตอกกลอง จักทำกระบะทราย ฯลฯ
2. การสร้างภาพปะจากรูปถ่าย หนังสือพิมพ์ เศษวัสดุและวัสดุอื่น ๆ เป็นการออกแบบโดยการทำเอารูปถ่ายจากหนังสือพิมพ์ ฉีกหรือตัดให้เป็นรูปภาพต่าง ๆ แล้วนำปกลงบนกระดาษที่ทำเป็นทรงภาพ เป็นสิ่งที่มีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้
3. การสร้างเครื่องหมุน เครื่องแขวน และสิ่งเคลื่อนไหว เป็นการนำวัสดุที่มีอยู่ตามท้องถิ่น เช่น ผลไม้ ใบไม้ สวนต่าง ๆ ของพืช เปลือกหอย ฯลฯ ก่อนที่จะนำมาแขวนบางอย่างต้องตกแต่งเสียก่อน และวัสดุที่นำมาแขวนหรือทำเครื่องหมุนจะต้องมีน้ำหนักเบา ไม่เป็นของแหลมคม
4. การจักออกแบบและสร้างสุรศักดิ์ เช่น จักหิน จักดอกไม้ จักกระบะทราย ฯลฯ เป็นการฝึกให้นักเรียนสังเกตสิ่งที่เป็นธรรมชาติและรู้จักนำมาจักให้สวยงามในทางศิลปะ

(กรมสามัญศึกษา 2522 : 48-54)

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนการสอน และคู่มือครูไว้ให้ทุกกลุ่มวิชา เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละเนื้อหาและกิจกรรมในแผนการสอน จะเสนอแนะสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียน เช่น แผนการสอน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 วิชาศิลปศึกษา หน่วยที่ 1 การเขียนภาพระบายสี เรื่อง การทดลองด้วยสีและเทคนิคต่าง ๆ เวลา 2 คาบ เนื้อหาคือ การเป่าสี การพับสี การหยดสี เทสี พรหมสี ป้ายสี บนกระดาษเปียก การพันสี ชูสี โรยสีบนกระดาษเปียก วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ กระดาษสีต่าง ๆ หรือวัสดุอื่น ๆ ที่ใช้แทนสีได้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการทดลอง (กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 109) นอกจากนี้ในหนังสือแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นมีการเสนอแนะสื่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาที่ครูควรมีและควรจัดทำขึ้น ได้แก่

1. สื่อการเรียนการสอนที่เป็นเอกสารประกอบการสอน
แผนการสอนศิลปศึกษา จักรรวมอยู่ในแผนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งระบุความถี่ครบยอด จุดประสงค์ คุณสมบัติของกาารเน้น ตลอดจนเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน วัสดุวัสดุ ใหญ่สอนใดเลือกสอนตามความเหมาะสม แผนการสอนศิลปศึกษามีชื่อแผนเรียงตามลำดับหัวข้อในหลักสูตร และแยกเป็นเนื้อหากิจกรรมไว้อย่าง ๗ จึงไม่เป็นปัญหาในการแบ่งแยกเนื้อหาการสอนแต่อย่างใด
2. สื่อการเรียนการสอนที่เป็นวัสดุอุปกรณ์
  - ก. ประเภทเครื่องเขียน เช่น ดินสอ ไม้บรรทัด
  - ข. ประเภทของสี เช่น ระบาย ดินน้ำมัน ดินเหนียว กาว แป้งเปียก ลวด เข็ม คาย กรรไกร มีด ขวด
  - ค. เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น เชือก ใบบน ภาชนะ
  - ง. เครื่องมือเครื่องใช้ในการปั้น
3. อุปกรณ์ที่ควรจัดทำขึ้น
โคกแก๊ว ปายนิเทศ ที่กันเปื้อน กระดาษทราย ตัวอย่างกิจกรรม และภาพสำเร็จรูป (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : 140)

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครั้งใหญ่ปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้ของครูย่อมเกิดติดตามมาด้วย จากการวิจัยของแจ่มจันทร์ ปรีชาวนิชย์ (2522 : 112-113) พบว่า ครูที่เคยเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทั้งครูใหญ่และครูสอนต่างก็เห็นความสำคัญของสื่อการสอนที่มีต่อหลักสูตรใหม่ แต่ปรากฏว่าในทางปฏิบัติครูใช้สื่อการสอนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทนา ตั้งสุวรรณพานิช (2524 : 351-352) ที่พบว่า ครูมีปัญหามากในด้านความพร้อมของการจัดทำสื่อการสอน และต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนจากโรงเรียน นักวิชาการทางด้านศิลปศึกษาก็พยายามที่จะเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจและเสนอแนะเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวิชาศิลปศึกษา อาทิ เช่น เลิศ อานันท์นะ (2525 : 441) ได้เสนอแนะสื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาไว้ในหนังสือเอกสารการสอนชุดวิชาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ว่า

สื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนศิลปศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแสดงออกอย่างไคณตามที่ครูได้ตั้งจุดประสงค์ไว้

สื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา มีดังนี้คือ

1. สื่อประเภทเครื่องมืออุปกรณ์ ไคแก่ พู่กัน จานสี และเครื่องเขียนต่าง ๆ เป็นต้น

2. สื่อประเภทวัสดุสิ้นเปลือง ไคแก่ สี กระจกษ คินสอ และวัสดุอื่น ๆ ที่มีลักษณะใช้แล้วหมดไป

3. สื่อประเภทวัสดุในท้องถิ่น ไคแก่ คินเหนียว เศษไม้ เมล็ดพืช ตลอดจนวัสดุขนานานชนิดที่มีอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น กอนหิน เปลือกหอย เศษกระจกษ หอของ เป็นต้น

4. สื่อประเภทนามธรรม ไคแก่ สื่อที่ช่วยนำความคิดอ่านของเด็กให้แตกฉานหรือคนพบความรู้ใหม่ ๆ เช่น บุคลิกภาพและลักษณะหาที่ของครู อาทิ วิธีการอธิบาย การแสดงหาที่ นำเสียง สีหนา แววตา ตลอดจนวิธีการเราให้เด็กเกิดความสนใจใคร่เรียนรู้และแสดงออก เป็นต้น

สื่อประเภทนามธรรมนี้แตกต่างไปจากสื่อประเภทอื่น ๆ คือ จับต้องไม่ได้ แต่สามารถสร้างความรู้สึกละเอียดตามหรือจงใจไค

อนึ่ง สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ควรใช้ให้เหมาะสมกับคุณสมบัติและหน้าที่ในการสอน สื่อบางชนิดอาจไม่จำเป็นจะต้องจัดหาซื้อควยราคาแพง ๆ ถ้าครูรู้จักสำรวจ ทดลองและจัดเตรียมหาสื่อทดแทน โดยเฉพาะการเลือกใช้สื่อประเภทวัสดุขนานานชนิดในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคาคาแคลนสื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาไค

ชวลิต คาบแก้ว และสุดาวดี เหมทานนท์ (2525 : 179-180) กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนทางศิลปศึกษาที่จำเป็นในชั้นประถมศึกษาว่า มีมากมายหลายชนิดตามเนื้อหาที่จะเรียนจักแบ่งไคดังนี้

ประเภท	ชนิด	ใช้สอนหน่วยวิชา
วัสดุสิ้นเปลือง	(1) กระจกษวาดเขียน กระจกษสี กระจกษเขียนแผนภูมิ กระจกษโปสเตอร์ กระจกษหนังสือพิมพ์ คินสอสี สีฝุ่น สีเมจิก สีเทียน สีชอลค สีโปสเตอร์ ปากกา พู่กัน ฯลฯ	-การเขียนภาพระบายสี

ประเภท	ชนิด	ใช้สอนหน่วยวิชา
	(2) ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้ง ผสมสี เศษกระดาษ วัสดุ เนื้ออ่อน เช่น มันเทศ มะละกอ เผือก มัน เทียน สบู่ สีย้อมขนม ปุยพลาสเตอร์ ฯลฯ	-ใช้สอนปั้นและแกะสลัก
	(3) กระดาษพิมพ์ สีพิมพ์ เศษ กระดาษ เศษผ้า สีฝุ่น สีโปสเตอร์ หมึกพิมพ์ เศษวัสดุต่าง ๆ วัสดุอ่อน ทำแม่พิมพ์ เช่น มัน เผือก โคม ฯลฯ	-ใช้สอน การพิมพ์
	(4) กระดาษสี เศษวัสดุต่าง ๆ กระดาษแข็ง กาว เชือก สีต่าง ๆ แป้งเปียก	-ใช้สอนออกแบบ สร้างสรรค
อุปกรณ์	-เครื่องมือต่างๆกรรไกร มีด แปรง ทาสี พู่กัน แผ่นภาพ ฝาผนัง ป้ายสำลี กระดาษทราย หุ่นจำลอง ภาพขึงงาน สุ่วเรจรูป สไลด์ งานผสมสี แผนภูมิ ต่าง ๆ ตามเนื้อหาวิชา ขาหยง เขียนภาพ ฯลฯ	-ใช้สอนทุกหน่วยวิชา

สื่อการเรียนการสอนเหล่านี้ครูนำมาได้หลายวิธี คือ

- (1) วัสดุที่ของซื้อ ใคแก่วัสดุสิ้นเปลือง เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น
กระดาษสี ดินสอสี กรรไกร มีด พู่กัน ฯลฯ
- (2) วัสดุอุปกรณ์หาได้ในท้องถิ่น ใคแกเศษวัสดุต่าง ๆ กระดาษหนังสือพิมพ์
กล่องกระดาษ เมล็ดพืช ก้อนหิน แผ่นภาพ ดินเหนียว แผนภูมิต่าง ๆ ฯลฯ
- (3) อุปกรณ์ทำใคเอง ใคแก แผนภูมิ แผ่นภาพ แผนป้ายสำลี หุ่นจำลอง
แผ่นภาพพลก ฯลฯ

ขอเขียนของนักวิชาการทางศิลปศึกษา ที่กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนวิชา
ศิลปศึกษายังมีอีกมากแต่มีใคนำมากล่าวไว้ในรายงานการวิจัยนี้ เนื่องจากมีเนื้อหาและ
ประเภทของสื่อใคใคเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างตน

วิภาวดี ยงเจริญ (2529 : 163) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนราษฎร์ในเขตการศึกษา 1" พบว่า ครูและผู้บริหาร (จำนวน 336 คน) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการนำกิจกรรมตามแผนการสอนมาใช้เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดแปลงและผลิตสื่อการเรียนจากที่กำหนดในแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและวัยของนักเรียน เป็นปัญหาในระดับปานกลางและจากการสัมภาษณ์ครูสอน ศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร (อาจารย์ชนิษฐา แสงแก้ว อาจารย์สมชาย สิริเสาวลักษณ์ อาจารย์ปวิช วรรณสาริก และอาจารย์สุรินทร์ คุ้มรอก) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สิ่งที่เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ศิลปศึกษาได้แก่ เวลาที่มีน้อยเกินไปทำให้สอนได้ไม่ครบกระบวนการ และขาดแคลน วัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการสร้างงานทางศิลปะ เนื่องจากมีราคาแพง นักเรียนส่วนใหญ่ ยากจนทำให้ไม่สามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์ได้ครบ และจากการสัมภาษณ์ครูสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (อาจารย์เกษม กาญจนานา และ อาจารย์อำพล พิระพัฒน์) มีความเห็นว่าปัญหาที่สำคัญคือ เวลาที่มีน้อยเกินไป ส่วนเรื่อง วัสดุอุปกรณ์ไม่ขาดแคลน เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะดี ผู้ปกครองให้ความร่วมมือ กับทางโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุน จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันปัญหาคำ การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างงานศิลปะมีความรุนแรงน้อยลง ขึ้นอยู่กับประเภทของโรงเรียนและการสนับสนุนจากผู้บริหาร โรงเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งปัญหานี้ก็ยังคงเป็นปัญหาที่จะต้องหาทางแก้ไขกันไป เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาประสบผลสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตร

สรุป ความเป็นมาของสื่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา พ.ศ.2435 ถึง พ.ศ.2526

ความเป็นมาของสื่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาตั้งแต่ พ.ศ.2435 ถึง พ.ศ.2526 แบ่งออกได้เป็น 2 ยุค คือ ยุคที่ 1 ตั้งแต่ พ.ศ.2435 ถึง พ.ศ. 2502 สื่อการสอนที่สำคัญของครูไคแก่ของจริง ภาพตัวอย่าง สมุดแบบฝึกหัดวาดภาพ กระดานคำ ซอเล็ก การพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ห้องสำหรับเรียนศิลปะ การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีของโรงเรียนและท่าทีของครูที่ปฏิบัติต่อนักเรียนเพื่อส่งเสริมให้

นักเรียนแสดงออกทางศิลปะและมีความสุขในการเรียน วัสดุอุปกรณ์ของนักเรียนประกอบด้วย กระดาษวาดเขียน ดินสอคำชนิดต่าง ๆ กระดาษชานวน ดินสอสี สีเครยอง สีน้ำ พู่กัน น้ำหมึกจีน ไม้บรรทัด และเศษวัสดุานาชนิก ยุคที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 ถึง พ.ศ. 2526 สื่อการเรียนการสอนเริ่มมีใช้มากขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยี และความคิดใหม่ ๆ ในการสอนศิลปศึกษา สื่อการสอนที่ครูเริ่มนำมาใช้เพิ่มเติมจากยุคที่ 1 ได้แก่ ป้ายนิเทศ สมุทภาพ แผนภูมิ สไลด์ ฟิล์มสกริป ภาพยนตร์ โทรทัศน์ กระจับกระจิบ การเล่นสมมุติ การสาธิตของจำลอง และสื่อการเรียนประเภทวัสดุอุปกรณ์ที่นักเรียนใช้ ประกอบการเรียนศิลปศึกษามีมากมายหลายประเภทตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

การวัดผลการเรียนศิลปศึกษาในแต่ละสมัย

ก. การวัดผลวิชาศิลปศึกษา พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2451

ในช่วงเวลาดังกล่าวตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2451 การจัดการเรียนการสอนวิชาทางศิลปศึกษาในโรงเรียนสำหรับชั้นประถมศึกษา มีเฉพาะช่วง พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2437 เท่านั้น หลังจากนั้นจนถึง พ.ศ. 2451 ไม่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาทางศิลปศึกษาในชั้นประถมศึกษา ในช่วง พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2437 นั้น ในปี่หนึ่ง ๆ มีการสอบไล่ความรู้ตามเวลาที่สมควร โดยกระทรวงธรรมการจะแต่งตั้งข้าหลวงเป็นผู้ไปสอน หรืออาจส่งนักเรียนมาสอบรวมที่โรงเรียนมูลสามัญชั้นสูงก็ได้ อย่างไรก็ตามก็ไม่ปรากฏว่ามีรายละเอียดเกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปศึกษา

ข. การวัดผลการเรียนศิลปศึกษา พ.ศ. 2452 ถึง พ.ศ. 2464

พ.ศ. 2451 กรมศึกษาธิการได้ตั้งกองสอบไล่วิชาขึ้นเป็นกองหนึ่งต่างหาก เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สอบไล่วิชา เป็นหน่วยงานที่แยกตัวออกมาจากกองตรวจการที่มีหน้าที่ตรวจและจัดโรงเรียน กองสอบไล่วิชานี้มีหน้าที่สอบไล่วิชาสามัญในระโยค มูลและระโยคประถมสามัญ เมื่อตั้งกองสอบไล่แล้วจึงจัดให้มีการสอบไล่ในโรงเรียนต่าง ๆ ตลอดปีและสอบเป็นรายโรงเรียนไป ยกเว้นการสอบไล่ชั้นระโยคประถม ยังคงให้สอบรวมอยู่ เพราะเกรงว่าคุณภาพของผู้เรียนจะไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยเฉพาะมณฑลกรุงเทพฯ กำหนดให้กองสอบไล่วิชาเป็นผู้จัดการสอบไล่ในโรงเรียนตลอดทั้งมณฑล

(ลัทธิ ศุวรรณกุล 2518 : 69) และกำหนดให้มีการสอบไล่ประโยคมูลศึกษาก่อนที่จะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นครั้งแรก โดยมีข้าหลวงสอบไล่เป็นผู้ตัดสินผลการสอบ เป็นไปจนถึง พ.ศ.2465 ส่วนการสอบวิชาวาทเขียนให้สอบให้คะแนนเป็นรายบุคคลไป

ค. การวัดผลวิชาศิลปศึกษา พ.ศ.2465 ถึง พ.ศ.2479

กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ประมวลศึกษาพิเศษ ว่าด้วย ระเบียบสอบวัดความรู้นักเรียนใน พ.ศ.2465 กำหนดรายละเอียดในการวัดผลดังนี้คือเริ่มด้วยการกำหนดการสอน การแต่งข้อสอบ และการจัดการสอบ การตัดสินเรื่องประกาศนียบัตรและทะเบียนการเลื่อนชั้น การส่งนักเรียนเข้าสอบประโยคประถมบริบูรณ์ การเขียนกระดาษคำตอบและหลักวินัยการให้คะแนน รวมอัตราคะแนนของวิชาต่าง ๆ การจัดการสอบตามประมวลศึกษาพิเศษว่าด้วย การสอบนี้ ได้เริ่มมีการกระจายความรับผิดชอบไปสู่ส่วนย่อย หรือส่วนภูมิภาคมากขึ้น คือ การสอบประโยคประถมบริบูรณ์ทั้งชายและหญิงตามโรงเรียนนอกเขตจังหวัดพระนครธนบุรี กำหนดให้ศึกษาธิการมณฑลเป็นผู้ออกข้อสอบ ศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้จัดการสอบและตรวจโดยอนุมัติของผู้ว่าราชการจังหวัด และการตัดสินผลการสอบนั้นเป็นหน้าที่ของสมุหเทศาภิบาลหรือสมุหพระนครบาล ส่วนการสอบชั้นต่าง ๆ ของประโยคประถมในเขตจังหวัดพระนครธนบุรี ให้พนักงานตรวจการเป็นผู้ออกข้อสอบ และจัดการตรวจตัดสินโดยอนุมัติของผู้ว่าราชการจังหวัด (กระทรวงศึกษาธิการ 2465 : 4)

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดอัตราเวลาสอบ และคะแนนของวิชาวาทเขียนค่อนข้างละเอียด การสอบวาทเขียนเป็นการสอบให้วาทภาพคะแนนเต็ม 20 คะแนน สำหรับประโยคประถมบริบูรณ์ชาย และ 40 คะแนนสำหรับประโยคประถมบริบูรณ์หญิง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วาทเขียน

สำหรับประโยคประถมบริบูรณ์ชาย คะแนนเต็ม 20

ก. การอุปมาอุปไมยหรือแรเงา ให้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

สำหรับส่วน	7 คะแนน
สำหรับเส้น	7 คะแนน
สำหรับสะอาก	6 คะแนน

ในส่วนหนึ่ง ๆ ไทวินิจฉัยดังนี้

คี่มาก สำหรับสวนละ 6 ใบ 6 คะแนน สำหรับสวนละ 7 ใบ 7 คะแนน
 คี่ สำหรับสวนละ 6 ใบ 5 คะแนน สำหรับสวนละ 7 ใบ 6 คะแนน
 พอใจ สำหรับสวนละ 6 ใบ 4 คะแนน สำหรับสวนละ 7 ใบ 4-5 คะแนน
 ยังไม่พอใจ สำหรับสวนละ 6 ใบ 3 คะแนน สำหรับสวนละ 7 ใบ 3 คะแนน
 เลว สำหรับสวนละ 6 ใบ 2 คะแนน สำหรับสวนละ 7 ใบ 2 คะแนน
 เลวมาก สำหรับสวนละ 6 ใบ 1 คะแนน สำหรับสวนละ 7 ใบ 1 คะแนน

ข. ถ้ารูประบายสีหรือแรเงา ให้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

สำหรับสวน	5	คะแนน
สำหรับเส้น	5	คะแนน
สำหรับสีหรือเงา	5	คะแนน
สำหรับสะอึก	5	คะแนน

ในส่วนหนึ่ง ๆ ไทวินิจฉัยดังนี้

คี่มาก	ใบ 5	คะแนน
คี่	ใบ 4	คะแนน
พอใจ	ใบ 3	คะแนน
ยังไม่พอใจ	ใบ 2	คะแนน
เลว	ใบ 1	คะแนน
เลวมาก	ใบ 0	คะแนน

ถ้ารูปที่ยังเขียนไม่สำเร็จ เป็นคนวาดเขียนไว้ได้ครึ่ง ๆ กลาง ๆ และยังไม่ไต่ระบายสีหรือแรเงา ให้หักคะแนนแผนกสีหรือเงาในส่วนทั้งหมด ส่วนอื่น ๆ ที่ยังคงวางไว้ สมควรที่จะหักคะแนนออกเสียอีกบางนั้น ก็ให้วินิจฉัยไปตามหลักเสียก่อน เมื่อให้คะแนนใดเป็นจำนวนเท่าไร สมควรที่จะหักออกก็ส่วน จึงเอาส่วนเท่านี้หารโคสิณ (ผลลัพธ์) เท่าไรก็เป็นคะแนนที่ไทเท่านั้น ถ้าเหลือเศษนับตั้งแต่ครึ่งหนึ่งขึ้นไป ก็ให้นับเป็นโคสิณคะแนนหนึ่งด้วย

ตัวอย่าง ไทเขียนรูปใบไม้มีใบติด 3 ใบ และระบายสีด้วยผู้เขียนรูปชอุ่มใบไม้แล้วแต่มีใบเพียงใบเดียว และยังไม่ไต่ระบายสี เช่นนี้ ให้หักคะแนนสวนสิ้นทั้งหมด สวนคะแนนสำหรับสวนเส้น สะอึก นั้น ถ้าสมควรจะให้ 4 คะแนน ให้ทั้ง 4 แล้วเอา 3 หาร โคสิณ (ผลลัพธ์) 1 เศษ 1 ก็เป็นคะแนนที่ไทสำหรับสวน 1 คะแนน สำหรับเส้นสมควรจะให้ 5 ทั้ง 5 แล้วเอา 3 หาร โคสิณ (ผลลัพธ์) 1 เศษ 2 ก็เป็นคะแนนที่ไทสำหรับเส้น 2 คะแนนดังนี้ เป็นต้น

การที่เอา 3 หารคะแนนที่ไท ก็เพราะเหตุว่าเขาเขียนแล้วไปเพียง 1 ใน 3 ของใบไม้ทั้งขอ จึงควรให้คะแนนแต่เพียง 1 ใน 3 ของคะแนนเต็มในส่วนหนึ่ง ๆ เท่านั้น

หมายเหตุ การให้คะแนนสำหรับชิ้นต่างๆ ของประโยค ไทวินิจฉัยเทียบตามหลักนี้

วาดเขียน

สำหรับประโยคประถมบริบูรณ์หญิง   คะแนนเต็ม 40 ให้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

สำหรับสวน	14	คะแนน
สำหรับเส้น	14	คะแนน
สำหรับสะอาด	12	คะแนน

ในส่วนหนึ่ง ๆ ให้วินิจฉัยดังนี้

ดีมาก	สำหรับสวนละ 12	ใหญ่ 11-12	คะแนน	สำหรับสวนละ 14	ใหญ่ 13-14	คะแนน
ดี	สำหรับสวนละ 12	ใหญ่ 9-10	คะแนน	สำหรับสวนละ 14	ใหญ่ 11-12	คะแนน
พอใช้	สำหรับสวนละ 12	ใหญ่ 7-8	คะแนน	สำหรับสวนละ 14	ใหญ่ 8-10	คะแนน
ยังไม่พอใช้	สำหรับสวนละ 12	ใหญ่ 5-6	คะแนน	สำหรับสวนละ 14	ใหญ่ 5-7	คะแนน
เลว	สำหรับสวนละ 12	ใหญ่ 3-4	คะแนน	สำหรับสวนละ 14	ใหญ่ 3-4	คะแนน
เลวมาก	สำหรับสวนละ 12	ใหญ่ 1-2	คะแนน	สำหรับสวนละ 14	ใหญ่ 1-2	คะแนน

การปฏิบัติที่ยังเขียนไม่สำเร็จ เป็นต้นว่า เขียนโคกครึ่ง ๆ กลวง ๆ สมควรที่จะหักคะแนน ออกเสียบางส่วน ก็ให้วินิจฉัยไปตามหลักเดิมเสียก่อน เมื่อให้คะแนนใดเป็นจำนวนเท่าไร สมควรที่จะหักออกก็สวน จึงเอาสวนเขานันทาร, โคก (ผลัดพืช) และเศษเท่าไร ก็เป็น เกณฑ์ของเอาสวนที่โคมาคูณ เมื่อใดผลคูณเท่าไรจึงเป็นคะแนนที่ให้เท่านั้น ถ้าเศษ นับตั้งแต่ครึ่งหนึ่งขึ้นไป ก็ให้นับเป็นโคกอีกคะแนนหนึ่งด้วย

ตัวอย่าง ให้เขียนรูปหีบไม้สัก, ซึ่งต้องแสดงให้เห็นส่วนกว้าง ยาว และสูงของหีบ โกลกับสวนจริงของรูปตัวอย่างด้วย ผู้เขียนเขียนคางไว้อย่างไม่ครบสวนเป็น รูปหีบ แคมีสวนที่เขียนแล้วไปประมาณ 3 ใน 4 ของรูปนั้น เช่นนี้ ก็คงวินิจฉัย ความหลักเหมือนรูปที่เขียนแล้วบริบูรณ์ว่า สำหรับสวน ควรจะให้คะแนนเท่าไร ถ้าควรให้สัก 8 ก็ให้ทั้ง 8 ลงเอา 4, หาร โคก (ผลัดพืช) 2, จึงเอา 3 คูณ โคผลเป็น 6 ก็เป็นคะแนนที่ให้สำหรับสวน 6 คะแนน สำหรับเส้น ถ้าควรให้ 7 ก็ทั้ง 7 ลงเอา 4, หาร โค 1 $\frac{3}{4}$ แล้วจึงเอา 3 คูณโคผลเป็น 5 $\frac{1}{4}$ ก็เป็น คะแนนที่ให้สำหรับเส้น 5 คะแนน สำหรับสะอาด ถ้าควรให้ 6 ก็ทั้ง 6 ลง เอา 4, หาร โค 1 $\frac{1}{2}$ แล้วจึงเอา 3 คูณโคผลเป็น 4 $\frac{1}{10}$ ก็เป็นคะแนนที่ให้ สำหรับสะอาด 5 คะแนน ดังนั้นเป็นต้น การหาคูณเอา 4, หาร คะแนนที่ให้ แล้วเอา 3 คูณ ก็เพราะเหตุว่าเขาเขียนไปแล้ว 3 ใน 4 ของรูป จึงควรให้ คะแนนเพียง 3 ใน 4 ของคะแนนที่ให้ในส่วนหนึ่ง ๆ เท่านั้น

หมายเหตุ การให้คะแนนสำหรับชั้นต่าง ๆ ของประโยค ให้วินิจฉัยเทียบตามหลักนี้

ง. การวัดผลวิชาศิลปศึกษา พ.ศ.2480 ถึง พ.ศ.2502

เมื่อถึง พ.ศ.2480 กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ประมวลศึกษาพิเศษ ภาค 2 ระเบียบการสอบความรู้นักเรียน พ.ศ.2480 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและกำหนดให้มากขึ้นกว่าประมวลศึกษาพิเศษ พ.ศ.2465 คือให้โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการวัดผลชั้นต่าง ๆ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 สำหรับการสอบไล่ชั้นประโยคประถม (ประถมศึกษาปีที่ 4) นั้นแยกตามประเภทของโรงเรียนดังนี้ โรงเรียนของรัฐบาลให้โรงเรียนจัดสอบ โดยความเห็นชอบของหัวหน้ากองสามัญศึกษาหรือกรรมการจังหวัด โรงเรียนประชาบาล โรงเรียนเทศบาล และโรงเรียนราษฎร์ที่กระทรวงธรรมการรับรอง วิทยฐานะแล้วให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับโรงเรียนรัฐบาล และการตัดสินผลการสอบทุกชั้นให้ถือเกณฑ์คะแนนรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ไปขึ้น (กระทรวงธรรมการ 2480 : 10) ส่วนรายละเอียดของการวัดผลวิชาวาดเขียน ยังคงคล้ายคลึงกับรายละเอียดการวัดผลตามประมวลศึกษาพิเศษ พ.ศ.2465 โดยไม่แบ่งแยกเป็น ชาย-หญิง และเมื่อถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นจบชั้นประโยคประถมบริบูรณ์ มีการกำหนดอัตราคะแนน และเวลาสอบให้เช่นเดียวกัน อัตราคะแนน 20 คะแนน สำหรับการให้คะแนนเหมือนกับของประโยคประถมบริบูรณ์ชาย พ.ศ.2465 ทุกประการ

จ. การวัดผลวิชาศิลปศึกษา พ.ศ.2503 ถึง พ.ศ.2520

เมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ก็มีการเปลี่ยนแปลงการวัดผล โดยที่กระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบ ว่าด้วย การวัดผล การศึกษาใหม่ กำหนดให้นักเรียนทุกระดับทุกชั้น ผ่านการวัดผล 3 ประเภท ในแต่ละปี คือ การวัดผลค่านพัฒนาการทางนิสัย การวัดผลระหว่างปี การสอบปลายปี ซึ่งเป็นหน้าที่ของโรงเรียน เว้นแต่การสอบชั้นประโยค (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7) เป็นหน้าที่ของอำเภอและจังหวัดที่จะจัดการสอบตามลำดับ (อรุณ สติยภาศีกุล 2524 : 110)

ในการวัดผลวิชาศิลปศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีเฉพาะคะแนนระหว่างปี โดยแบ่งคะแนนออกดังนี้ วิชาศิลปศึกษาแบ่งเป็นศิลปะ (มีวิชาขับร้อง คนตรี การเขียนภาพและระบายสี) มีคะแนน 60 คะแนน ศิลปปฏิบัติมีคะแนน 20 คะแนน

รวมเป็นคะแนนเต็ม 80 คะแนน (กระทรวงศึกษาธิการ 2504 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) และมีการแก้ไขการให้คะแนนใน พ.ศ.2511 โดยแบ่งคะแนนเป็นศิลปะ(มีวิชาขับร้องดนตรี การเขียนภาพและระบายสี) มีคะแนนระหว่างปี 50 ศิลปปฏิบัติ มีคะแนน 20 คะแนน รวมเป็นคะแนนเต็ม 40 คะแนน (กระทรวงศึกษาธิการ 2511 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ส่วนในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย แบ่งคะแนนออกดังนี้ ขับร้องและดนตรีมีคะแนนระหว่างปี 20 คะแนน การเขียนภาพและระบายสีมีคะแนนระหว่างปี 20 คะแนน คะแนนปลายปี 20 คะแนน รวมเป็นคะแนนเต็ม 60 คะแนน (กระทรวงศึกษาธิการ 2506 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

การวัดผลวิชาในหมวดศิลปศึกษาในช่วงเวลานี้ นอกจากจะวัดผลด้วยการสอบตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว การวัดผลเพื่อประเมินความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้นจากการเรียนและปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะนักเรียนจะโค้ทราบว่าคุณเองมีความสามารถและความถนัดในด้านใดบ้าง ควรจะแก้ไขปรับปรุงในด้านใดบ้างและเป็นผลดีแก่ครูซึ่งจะโค้ทราบผลการเรียนการสอน และสามารถหาทางแก้ไขปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แต่ในทางปฏิบัติแล้วครูผู้สอนศิลปศึกษามักจะเ้ชมมาตรฐานของผู้ใหญ่หรืองานฝีมือชั้นสูงเป็นเกณฑ์ในการตัดสินงานของนักเรียน และนำผลงานของนักเรียนทั้งชั้นมาเปรียบเทียบกัน นักเรียนที่มีทักษะและมีฝีมือในการวาดภาพก็จะได้รับคำชมเชยและคะแนนสูง ๆ จากครู ซึ่งจะเป็นผลดีแก่นักเรียนเพียงไม่กี่คน นักเรียนส่วนใหญ่จะถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดความรู้สึกล้มเหลว ผิดหวัง คับข้องใจ และเกลียดศิลปะในที่สุด (เลิศ อานันท์นะ 2516 : 146) แนวการวัดผลวิชาศิลปศึกษาที่ถูกทอดทิ้งควรจัดในลักษณะให้นักเรียนแข่งกับตัวเอง โดยครูพิจารณาจากผลงานทุกครั้งของนักเรียน เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของนักเรียนในด้านการสร้างสรรค์ สุนทรียภาพ การรับรู้ อารมณ์ พัฒนาการทางกาย สติปัญญา สังคม และวัคพฤติกรรมการของนักเรียน ที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความรัก ความนิยมในศิลปะ ทัศนคติ ทักษะและการนำไปใช้ (วิรัตน์ พิษณุไพบูลย์ 2516 : 84)

ฉ. การวัดผลวิชาศิลปศึกษา พ.ศ.2521 ถึง พ.ศ.2526

ใน พ.ศ.2521 มีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 การวัดผลการเรียนการสอนก็เปลี่ยนไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การวัดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีใช้เพื่อตัดสินผลการเรียนของนักเรียนว่าสอบโคหรือตกเท่านั้น แต่เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนด้วย ดังนั้น การวัดผลการเรียนจึงต้องกระทำตลอดปี

ระเบียบการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา (กรมวิชาการ 2525 : 185-186) กำหนดให้โรงเรียนประเมินผลการเรียนทุกชั้นเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและตัดสินผลการเรียนดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

1.1 การตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียนที่สอน คือการทดสอบความพร้อมก่อนเรียน เพื่อทราบพื้นฐานทางกาย อารมณ์ สังคม ความรู้ และความคึกของนักเรียนแต่ละคนจะนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ที่จะดำเนินต่อไปได้เหมาะสม

1.2 การประเมินความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น เป็นการประเมินผลในลักษณะสอนไปสอบไป เพื่อความนักเรียนมีความรู้ ความสามารถและพฤติกรรมตามที่กำหนดหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนของนักเรียน และการสอนของครู โดยเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือ วัสดุที่เหมาะสมหลาย ๆ วิธี เช่น สังเกต

1.3 การประเมินผลปลายภาคเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพการสอนของครูและความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ และเพื่อเป็นการสรุปผลการเรียน รายงานใหญ่ปกครองทราบด้วย

2. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

2.1 การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องดำเนินการตรวจสอบจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นว่า นักเรียนผ่านจุดประสงค์นั้น ๆ หรือไม่ให้เสร็จสิ้นก่อนการสอนครั้งสุดท้าย 3 สัปดาห์ ซึ่งแต่ละกลุ่มประสบการณ์ นักเรียนจะต้องผ่านจุดประสงค์ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

2.2 การประเมินผลปลายปี เป็นการประเมินเพื่อให้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเลื่อนชั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 6

3. การตัดสินผลการเรียน

3.1 เกณฑ์ในการตัดสิน

3.1.1 ประถมศึกษาปีที่ 1, 3, 5 มีเกณฑ์ตัดสิน 2 เกณฑ์คือ

- เวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
  - ผ่านจุดประสงค์แต่ละกลุ่มประสบการณ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
- 3.1.2 ประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 6 มีเกณฑ์ตัดสิน 3 เกณฑ์ คือ
- เวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
  - ผ่านจุดประสงค์แต่ละกลุ่มประสบการณ์ร้อยละ 60
  - ผ่านการสอบปลายปีไคระดับผลการเรียนตั้งแต่ 1 ขึ้นไป
- 3.1.3 เวลาเรียนไม่ครบ จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ไม่ไคระตามเกณฑ์ ขำขัน

3.2 ขอยกเว้น

3.2.1 ประถมศึกษาปีที่ 1, 3, 5

- เวลาเรียนไม่ครบ แต่ผ่านจุดประสงค์ให้เลื่อนชั้นได้
- เวลาเรียนครบ ผ่านจุดประสงค์ไม่ไคระตามเกณฑ์ให้เลื่อนชั้นได้ แต่ต้องสอนซ่อมเสริม

3.2.2 ประถมศึกษาปีที่ 2, 4

- เวลาเรียนไม่ครบ ผ่านจุดประสงค์ให้เข้าสอบได้ ถ้าสอบได้ระดับ 1 ขึ้นไป ให้เลื่อนชั้น
- เวลาเรียนครบ ไม่ผ่านจุดประสงค์ ผู้เข้าสอบปลายปี ถ้าผลการสอบไม่ผ่าน ซักเพียงเล็กน้อย อาจพิจารณาให้เลื่อนชั้น และไปสอนซ่อมเสริมในชั้นต่อไป

3.3 ผู้ตัดสินและผู้อนุมัติ

ผู้มีหน้าที่ประเมินผล ให้เป็นไปดังต่อไปนี้

- (1) การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้เป็นที่พอใจของโรงเรียนทุกชั้น
- (2) การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน
  - ก. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-5 ให้เป็นที่พอใจของโรงเรียน
  - ข. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้เป็นไปตามที่ระบุต่อไปนี้

ส่วนกลาง

โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ให้เป็นที่พอใจของกรมสามัญศึกษา พิจารณาคำเนิการ

โรงเรียนราษฎร์ ให้เป็นที่พอใจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พิจารณาคำเนิการ

โรงเรียนสาธิตสังกัดกรมการฝึกหัดครู ให้เป็นที่พอใจของกรมการฝึกหัดครู พิจารณาคำเนิการ

โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้เป็นที่พอใจของกรมวิชาการ พิจารณาคำเนิการ

ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

ให้อำเภอแต่งตั้งศึกษาธิการอำเภอบนประชาชนคณะกรรมการคำเนิการสอบ

จากรายละเอียดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผล การเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ชี้แจงไว้ในหนังสือแนว การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่า การวัดผลการเรียนรูของ นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การวัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และ การวัดผลเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งการวัดผลทั้ง 2 ลักษณะนี้เน้นที่การผ่านจุด ประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นของแต่ละระดับชั้นเรียน และเมื่อ ครูวัดผลแล้วพบว่านักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องในจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อใด ครู ผู้สอนจะต้องจัดการสอนซ่อมเสริมในเรื่องนั้น การที่ครูผู้สอนต้องจัดทำเครื่องมือวัดผล การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในแต่ละชั้นนั้นเป็นปัญหาและก่อความยุ่งยากแก่ครู ในการสร้างเครื่องมือวัดผลเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ไม่สันทัดในเรื่องการวัดผล ประเมินผล กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำหนังสือคู่มือการวัดผลการเรียนรู ตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น เพื่อเป็นแนวทางและเป็นตัวอย่างในการสร้างเครื่องมือ วัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อ ซึ่งครูผู้สอนสามารถดัดแปลงและปรับปรุงให้ เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนต่อไป (กรมวิชาการ 2524 : คำนำ) รายละเอียดใน หนังสือคู่มือการวัดผลการเรียนรูแต่ละเล่มประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ตามแบบ ป.02 ของแต่ละระดับชั้น รายละเอียดจุดประสงค์การเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่าง จุดประสงค์การเรียนรู้ในสมุดประจำชั้น กับแผนการสอนหรือคู่มือครู ตัวอย่างเครื่องมือ วัดผลการเรียนรูตามจุดประสงค์และตัวอย่างวิธีการสร้างเครื่องมือชนิดต่าง ๆ ของกลุ่ม ประสพการณ์ทั้ง 4 (ทักษะ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สร้างเสริมลักษณะนิสัย การงาน และพื้นฐานอาชีพ) ในการประเมินผลปลายภาคเรียนสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1,3,5 (เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนและรายงานผลให้ผู้ปกครอง นักเรียนทราบ ไม่ได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินผลการเรียน) และปลายปีสำหรับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2,4,6 (ใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการตัดสินผลการเรียน) รวมทั้งการ ประเมินผลจุดประสงค์บางข้อที่ระบุพฤติกรรม ซึ่งต้องการปลูกฝังสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ค่านิยมศึกษา ลักษณะนิสัยในการทำงาน สุขนิสัย ฯลฯ เป็นพฤติกรรมที่ครูต้องเฝ้าดู และใช้วิธีการหลาย ๆ อย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล (กรมวิชาการ 2524 : คำชี้แจง) แล้วจึงประเมินผลได้ ดังตัวอย่างในหนังสือคู่มือการวัดผลการเรียนรูตามจุดประสงค์ใน

สมุดประจำชั้น (ป.02/4) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย วิชา
ศิลปะศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

จุดประสงค์ ข้อที่ 15

มีความเป็นระเบียบ ประณีต รักสวยรักงาม สุรางสรรค มีรสนิยมที่ดี ชื่นชมใน
ผลงานศิลปะ และจัดแสดงผลงานทางศิลปะได้

1. นักเรียนมีความเป็นระเบียบ ประณีต รักสวยรักงาม สุรางสรรค มีรสนิยมที่ดี และชื่นชมในผลงานศิลปะ
2. นักเรียนสามารถนำผลงานทางศิลปะที่ปฏิบัติมาในรอบปี มาจัดแสดงให้ผู้อื่นชมได้

สัมพันธ์กับ แผนการสอนศิลปะศึกษาทุกแผน
เครื่องมือวัดผล อางใจ แบบสำรวจรายการ กิ่งตัวอย่าง

ข้อ	ความเป็นระเบียบ ประณีต	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	ความเพียรอดทนในการทำงาน	ความตั้งใจ สนใจ	ความรับผิดชอบ	การทำงานเป็นกลุ่ม	การเลือกวัสดุ	การประหยัดในการใช้วัสดุ	ขั้นตอนการทำงาน	การเก็บรักษาทำความสะอาด เครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่	ผลงาน	ผลการประเมิน	หมายเหตุ

ขอเสนอแนะ ครูให้เด็กทำกิจกรรมหลายๆ ครั้ง และทุกครั้งให้นักเรียนทำกิจกรรมครู
ทองค้อยสังเกตุและวัดผลไปควย อีกทั้งยังต้องวัดจากการจัดนิทรรศการ
ออยงนอย ภาคละ 2 ครั้ง โดยนำผลงานจากที่นักเรียนทำเองได้ อางจัด
ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้

(กรมวิชาการ 2524 : 193)

นอกจากนี้แล้วครูยังต้องใช้เทคนิควิธีอื่น ๆ ในการวัดผลการเรียนรู้เพื่อให้ได้ผลสรุปที่แน่นอน เทคนิควิธีที่ครูควรใช้ ได้แก่ การสังเกต สัมภาษณ์ การตรวจผลงาน และการทดสอบ (กรมวิชาการ 2525 : 186) และจากคำชี้แจงการใช้แผนการสอนศิลปศึกษา ในแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงวิธีการวัดและประเมินผลวิชาศิลปศึกษาในแต่ละครั้งที่มีการจัดการเรียนการสอนว่า ครูจะต้องแบ่งการวัดผลออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ การวัดพฤติกรรมและการตรวจผลงานนักเรียน การวัดพฤติกรรมสามารถทำได้โดยการสังเกต (กรมวิชาการ 2524 : 115) ในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ครูจะต้องสังเกตตั้งแต่เริ่มต้นการเรียนไปจนกระทั่งหมดเวลา พฤติกรรมที่ควรสังเกตได้แก่ ความพร้อมในการจัดเตรียมสื่อการเรียน ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน วิธีแก้ปัญหา การเก็บรักษา ทำความสะอาดอุปกรณ์การเรียน การทำความสะอาดบริเวณที่ทำงาน การแสดงความคิดเห็นและอธิบายผลงาน และลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์อื่น ๆ ที่ระบุไว้ในจุดประสงค์ ในการสังเกตพฤติกรรมนี้ครูควรบันทึกไว้ด้วยว่า นักเรียนสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงานเป็นที่น่าพอใจหรือไม่หรือควรปรับปรุงให้ดีขึ้น (กรมวิชาการ 2526 : 190) ในคานการตรวจผลงานนักเรียน ครูจะต้องพิจารณาในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ การสื่อความหมาย ความสามารถและทักษะในการแสดงออก การจัดภาพ การจัดวางรูปแบบ ผลงานที่ประณีต สะอาดเรียบร้อย เป็นต้น และครูไม่ควรนำผลงานของนักเรียนแต่ละคนมาเปรียบเทียบกันแต่ควรพิจารณาตามขั้นพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งมีสภาพพื้นฐานของสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างกัน (กรมวิชาการ 2524 : 163-164)

จากรายละเอียดวิธีวิธีการวัดผลและประเมินผลวิชาศิลปศึกษาที่ชี้แจงไว้ในแผนการสอนศิลปศึกษาสามารถสรุปแนวทางของการวัดผลการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาได้ว่าเป็นการวัดผลเพื่อค้นหาจุดเริ่มต้นของนักเรียนว่าอยู่ที่ใดและหลังจากการเรียนแล้วนักเรียนเกิดการเรียนรู่มากหรือน้อยเพียงใด ครูสอนต้องนำผลที่ได้นี้มาปรับปรุงวิธีสอนให้เหมาะสม และในการวัดผลการเรียนของนักเรียน ครูสอนจะต้องดูพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนจากผลงานของเขา โดยนำผลงานในแต่ละครั้งมาเปรียบเทียบกัน และการตัดสินงานทางศิลปะครูไม่ควรให้คะแนนต่ำจนเกินไปเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกำลังใจที่จะสร้างงานศิลปะต่อไป

สรุป ความเป็นมาของการวัดผลวิชาศิลปศึกษา พ.ศ.2435 ถึง พ.ศ.2526

การวัดผลการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาใน พ.ศ.2435 นั้น มีการสอบไล่ ความรู้ของนักเรียนโดยกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการ : ผู้วิจัย) แต่งตั้ง ข้าราชการเป็นผู้ไปสอบหรือส่งนักเรียนมาสอบรวมที่โรงเรียนมูลสามัญชั้นสูงก็ได้ แต่ไม่ปรากฏว่ามีรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบวิชาศิลปศึกษา ครั้นถึง พ.ศ.2451 กรมศึกษาธิการ ได้จัดตั้งกองสอบไล่วิชาชั้น ทำหน้าที่สอบไล่วิชาสามัญในประโยคมูล และชั้นต่าง ๆ ของ ประโยคประถม สำหรับการสอบไล่ชั้นประโยคประถมยังคงให้สอบรวมอยู่ และเริ่ม กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบการสอบ วิชาศิลปศึกษาในขณะนั้นคือ วิชา วาดเขียนให้สอบเป็นรายบุคคล ต่อมาใน พ.ศ.2465 ตามประมวลศึกษาพิเศษภาค 2 ว่าด้วยระเบียบสอบความรู้นักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งกำหนดระเบียบข้อบังคับไว้อย่าง ละเอียดยก กำหนดให้การสอบวาดเขียนเป็นการสอบโดยการวาดภาพ มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน สำหรับประโยคประถมบริบูรณ์ชาย และ 40 คะแนน สำหรับประโยคประถมบริบูรณ์ หญิง และใน พ.ศ.2481 ได้เริ่มกำหนดให้โรงเรียนและจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบการ สอบเอง รายละเอียดการสอบวิชาทางศิลปศึกษายังคงเหมือนกับการวัดผลตามประมวล ศึกษาพิเศษภาค 2 ว่าด้วยระเบียบสอบความรู้นักเรียนชั้นประถมศึกษา พ.ศ.2465

ทุกประการ การวัดผลวิชาศิลปศึกษาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในระเบียบของกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วย การวัดผลในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 คือนอกจาก การสอบปลายปีแล้ว ยังกำหนดให้มีคะแนนเก็บระหว่างปีนำมารวมกับคะแนนสอบปลายปี เพื่อใช้ในการตัดสินผลการเรียน และจุดมุ่งหมายของการวัดผลก็เน้นที่จะทราบถึงความ เจริญงอกงามของนักเรียนในคานต่าง ๆ จากการเรียนวิชาในหมวดศิลปศึกษา เมื่อถึง พ.ศ.2521 มีการเปลี่ยนแปลงการวัดผลการเรียนในระดับประถมศึกษา เนื่องจากมี การประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งเปลี่ยนแปลงการวัดผล เป็นการวัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้ในสมุญประจำชั้น เป็นการวัดผลแบบสอนไปสอบไป เพื่อช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน มุ่งเน้นพัฒนาการ และวิธีการแสดงออกของนักเรียนแต่ละคนมากกว่าผลงานสำเร็จรูป